

MODELAREA STRUCTURII CÂMPULUI FUNCȚIONAL-SEMANTIC AL INDICATORILOR LEXICALI DE EXPRIMARE A ASPECTUALITĂȚII CANTITATIVE

Elvira GURANDA, dr., lect. univ.,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *Im vorliegenden Beitrag nehmen wir uns vor, das Zentrum und die Peripherie des funktional-semantischen Feldes der quantitativen Aspektualität zu bestimmen. Die quantitative Aspektualität umfasst solche semantischen Kategorien wie Durativität, Intensivität, Iterativität und Semelfaktivität, die durch verschiedene analytische und synthetische lexikalische Mittel ausgedrückt werden können. Die Untersuchung des semantischen Potenzials der lexikalischen Mittel zum Ausdruck der quantitativen Aspektualität, aufgrund der Analyse der Definitionen und der Besonderheiten ihrer Funktionen im Text, ermöglicht die Feststellung des Zentrums und der Peripherie des Feldes. Den Kern des Feldes der lexikalischen Mittel, die zur Aktualisierung der quantitativen Aspektualität dienen, bilden die Verben mit der entsprechenden aktionalen Semantik. Die Peripherie umfasst die Adverbialbestimmungen, die Präpositional-konstruktionen, am-Konstruktion und phraseologische Einheiten.*

Schlüsselwörter: *die quantitative Aspektualität, semantische Kategorie, das Zentrum und die Peripherie des funktional-semantischen Feldes, lexikalische Mittel.*

Aspectualitatea cantitativă este un subtip al categoriei semantice complexe a aspectua-lității. În baza indiciilor specifice ale aspectualității cantitative și, anume, al indicelui mul-tiplicativ, al localizării/nelocalizării în timp, al gradului de durată și al celui de intensitate, în această categorie, putem include următorii componenți: categoria semantică durativă, itera-tivă, semelfactivă și cea intensivă [2, p. 124]. Precum se constată din analiza semantică a mijloacelor lexicale care sunt capabile să actualizeze sensurile categoriilor semantice ale aspectualității cantitative în limba germană, acestea sunt destul de diverse. Din ele fac par-te atât cele sintetice (semantica verbului, mijloacele afixale și deverbativele), cât și cele analitice (indicatorii lexicali adverbiali, construcțiile prepoziționale, am-Konstruktion și unitățile frazeologice). Ca urmare a interpretării fenomenelor limbii drept structuri în formă de câmp, în conceperea lui E. Schendels și E. Gulâga [3], considerăm oportun să sistematizăm mijloacele lexicale de exprimare a aspectualității cantitative cu indiciile dominante di-ferențiale comune *multiplicitate* și *localizare/nelocalizare în timp* și să stabilim o oarecare ierarhie, cu alte cuvinte, să stabilim indicatorii nucleului și cei periferici ai aspectualității cantitative. La aceasta, vom lua în considerare următoarea teză: dacă categoria funcțional-semantică nu se bazează pe un nucleu morfologic, fapt caracteristic pentru categoria se-

mantică a aspectualității în limba germană, atunci devine posibilă transformarea constituenților câmpului de la alte niveluri în elemente componente ale nucleului. Astfel, mijloacele lexicale se pot transforma în figuri principale ale câmpului, restrângând mijloacele morfologice și cele lexico-gramaticale la periferia acestuia. Structura nucleu-periferie exprimă formele principale de relații între constituenții câmpului și se realizează ca indicator caracterologic al ordinii interne. Această structură stabilește rolul lor la realizarea unor anumite funcții semantice și, de asemenea, exprimă relația structural-semantică între constituenți.

Precum demonstrează investigațiile în domeniul respectiv, cercetătorii aplică diferite criterii la stabilirea nucleului și a periferiei: gradul înalt de integrare a elementelor linguale – gradul relativ scăzut al acestei integrări; importanță mai mare a constituenților constitutivi – importanță mai mică a sarcinii funcționale a constituenților periferici; frecvența înaltă de întrebuințare – frecvența scăzută de întrebuințare [1, p. 10-11; 4, p. 156].

La contrapunerea nucleului și periferiei câmpului indicatorilor lexicali ai aspectualității în limba germană, ne-am condus de următoarele criterii: gradul înalt de specializare la exprimarea sensului corespunzător – specializarea incompletă a sensului dat; caracterul nemijlocit de exprimare a sensului – amorfia și multiaspectualitatea exprimării sensului. În acest scop, am efectuat analiza semantică a posibilor indicatori lexicali ai aspectualității în limba germană. Criteriul de bază la modelarea câmpului funcțional-semantic este frecvența înaltă de întrebuințare a unităților lexicale corespunzătoare, care poate fi stabilită aplicând analiza statistică. În afară de aceasta, un criteriu important la configurarea câmpului categoriilor semantice ale aspectualității cantitative este abordarea stilistică a mijloacelor linguale, conform căreia nucleul câmpului îl constituie mijloacele linguale neutre, iar la periferie se situează mijloacele marcate stilistic. Pe măsura apropierii de nucleul câmpului funcțional-semantic se realizează diminuarea expresivității mijloacelor de exprimare a unui sau altui indiciu semantic dominant al aspectualității.

Studierea și analiza potențialului semantic al indicatorilor lexicali (sintetici și analitici) ai aspectualității cantitative, în baza analizei definițiilor și a particularităților funcționării lor în text, ne-a permis să modelăm structura lor în formă de câmp.

Nucleul câmpului mijloacelor lexicale care servesc la actualizarea aspectualității cantitative îl formează verbele cu semantică acțională corespunzătoare, adică verbele specialdurative (*dauern, wahren, andauern, fortauern, hinziehen*), iterative propriu-zise (*flattern, plätschern, schnupfern, stottern*), verbele semelfactive (*explodieren, einsprengen, geschehen*) și cele intensive (*sausen, gleißen, hassen*). În pofida faptului că în materialul empiric analizat frecvența acestor verbe cedează frecvenței mijloacelor analitice de exprimare, anume ele formează nucleul câmpului cercetat, deoarece, datorită semanticii lor, se vor manifesta în orice context în calitate de indicatori ai unei sau altei categorii semantice ale aspectualității cantitative. Expres semantica verbului prezintă în sine cel mai tipic mijloc (invariant) și corespunde criteriului – gradul înalt de specializare la exprimarea sensului aspectual.

La periferie, pe care o subdivizăm în cea apropiată și cea îndepărtată, sunt raportate mijloacele mai puțin caracteristice (variante) ce corespund criteriilor – specializării incomplete a oricărui sens aspectual. Zona periferiei apropiate formează mijloacele afixale: prefixele: *ab-, durch-, über-, unter-*; prefixoidele *all-, multi-, poly-, wieder-, fort-, weiter-, höchst, tot-*; sufixoidele *-fach, -mal, -mals*; sufixul *-eln*, care conferă verbelor și adverbelor sensuri aspectuale, actualizându-se în context, de exemplu: *Die Natur lässt sich furchtbar überdehnen, aber wenn sie zurückschnalzt, wird es bitter* (*Die Zeit*, 12.03.2015). Prefixul *über-* conferă verbului durativ *dehnen* sensul intensiv, care se intensifică în exemplul menționat cu ajutorul circumstanțialului de mod *furchtbar*. Sensul intensiv se realizează și cu ajutorul circumstanțialului *dreifach*, indicând în următorul exemplu riscul spirit

pentru viață al șoferilor în stare de ebrietate: „*Das Risiko für schwere Verletzungen im Gesicht und am Kopf ist bei alkoholisierten Radfahrern dreifach erhöht*“, warnte GdP-Vize Bundesvorsitzende Arnold Plickert (*Die Zeit*, 28.01.2015). La zona periferiei apropiate sunt raportate deverbativele în *-ung* (*Unterhaltung, Messung*), în *-en* (*Rauchen, Sausen*), ce păstrează semantica aspectuală a verbului de le care sunt derivate și, de asemenea, deverbativele neafixale, actualizând în context sensul semelfectiv (*Abbruch, Eingriff*).

În periferia apropiată se situează, de asemenea, astfel de mijloace analitice de exprimare a aspectualității cantitative precum sunt construcțiile prepoziționale (*während des Jahres, seit einigen Tagen, innerhalb des Semesters*), am-Konstruktion (*am Schreiben, am Lesen sein*) și indicatorii lexicali adverbiali: adverbele (*stets, ununterbrochen, ein bisschen*) și derivatele adjectivale (*monatlich, gänzlich, wöchig*). Mijloacele lexicale menționate se caracterizează prin amorfia și multiaspectualitatea exprimării sensului și se manifestă nu doar ca indicatori ai aspectualității, dar și ai temporalității sau modalității, deci pot fi constituenți ai câmpurilor temporalității și modalității. Astfel, construcția prepozițională *beim Abendessen*, în propoziția *Beim Abendessen erzählte ich den Eltern ganz unbefangen von der geilen Nachbarin und wunderte mich, weshalb sie sich betreten ansahen* (Christian von Kamp, *Parkgespräche*, S. 11), exercită funcția circumstanțialului de timp, indicând timpul acțiunii verbale și, în același timp, în îmbinare cu verbul durativ *erzählen* la forma temporală *Präteritum*, actualizează durativitatea nedeterminată a acestei acțiuni. Prin urmare, construcțiile prepoziționale de acest gen sunt componenți ai câmpurilor temporalității și aspectualității, care se intersectează.

Drept confirmare a faptului că adverbele pot fi componenți atât ai câmpului funcțional-semantic al modalității, cât și ai aspectualității demonstrează exemplele întrebuirii adverbilor *ein bisschen, ein wenig, viel, sehr*, adjectivelor *stark, kräftig, dramatisch* ș.a., care, exercitând funcția sintactică a circumstanțialului de mod, caracterizează desfășurarea acțiunii într-o măsură mai mare sau mai mică (peste sau sub normă), deci realizează și sensul aspectual intensiv: *Die Niederlage trübt alles ein bisschen* (*Die Zeit*, 05.07.2015); *Eine „instrumentelle, auf Leistung und mehr noch auf Erfolg orientierte Erziehungspraxis“ bereite Stress. Kindern, die viel, aber mit Begeisterung lernen, geht es gut* (*Die Zeit*, 07.07.2015); *Der Gesundheitszustand der in China inhaftierten Journalistin Gao Yu hat sich nach Angaben ihrer Familie stark verschlechtert* (*Die Zeit*, 06.07.2015).

Astfel, semantica aspectuală a mijloacelor lexicale menționate anterior se manifestă în contexte anumite sau în îmbinare cu alte mijloace de exprimare a aspectualității cantitative. Datorită acestui fapt, le raportăm la periferia apropiată a câmpului aspectualității cantitative.

Periferia îndepărtată a câmpului aspectualității cantitative formează unitățile frazeologice în sensul larg al conceptului, incluzând atât idiomurile (*von der Wiege bis zur Bahre, ein Nickerchen machen, heulen wie ein Schlosshund*), cât și sintagmele verbal-funcționale de tipul *in Gang kommen, zum Lächeln bringen, in Verhandlung stehen*. Ca și pentru mijloacele lexicale de exprimare a aspectualității cantitative, raportate la periferia apropiată, pentru unitățile frazeologice analizate este caracteristică multiaspectualitatea, cu alte cuvinte, ele pot actualiza sensurile aspectualității și temporalității sau modalității cu care se intersectează. Trăsătura distinctivă de bază a acestor mijloace de unitățile linguale a periferiei apropiate este marcarea stilistică. Dacă componentul emoțional al sensului idiomurilor este incontestabil, atunci marcarea stilistică a sintagmelor verbal-funcționale necesită o anumită explicație.

În funcție de gradul coloritului stilistic al verbului funcțional în componența SVF, în materialul nostru factologic evidențiem trei grupuri: neutrale cu sens general (*zu Gesicht bekommen*), emoționale, caracteristice comunicării cotidiene (*die Initiative ergreifen*), și expresive (*Applaus schinden*). Comun pentru toate trei grupuri de SVF este faptul că ele se

pot manifesta în calitate de indicatori ai stilului nominal. Aceasta ne permite, în opinia noastră, să plasăm toate sintagmele verbal-funcționale, independent de gradul coloritului stilistic, în zona periferiei îndepărtate a câmpului aspectualității cantitative.

Bazându-ne pe reflecțiile supra, propunem următorul model de câmp funcțional-semantic al indicatorilor lexicali ai aspectualității cantitative (Figura 1).

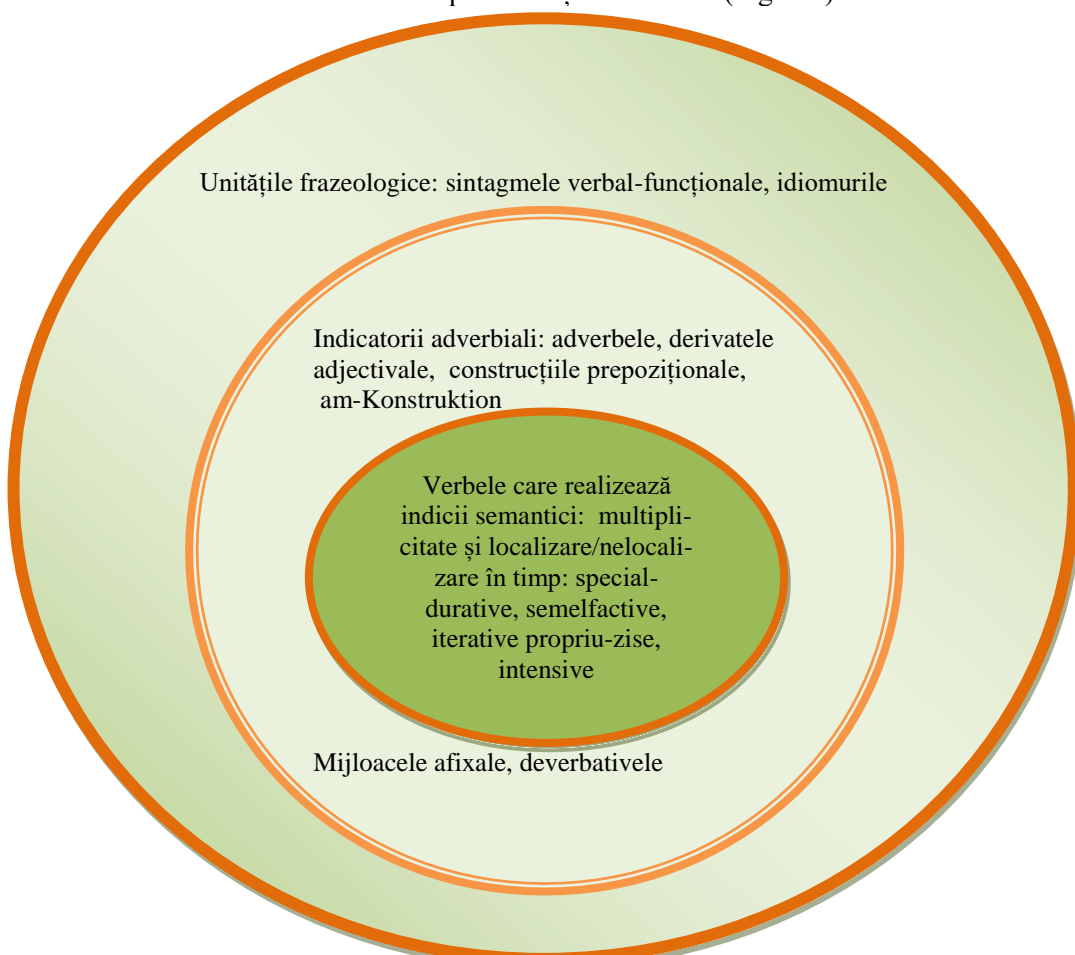


Fig. 1. Câmpul funcțional-semantic al indicatorilor lexicali de exprimare a aspectualității cantitative

Bibliografie:

1. KOTIN, Michail. Die funktional-semantischen Felder im Deutschen und im Russischen als Mittel sprachtypologischer Deskription. In: *Beiträge zu einer russisch-deutschen kontrastiven Grammatik*, Band 15. Frankfurt/Main: Peter Lang, 2001, S. 9-26, ISBN 9783631377031.
2. БОНДАРКО, Александр. *Теория функциональной грамматики. Введение, аспектуальность, временная локализованность, таксис*. Москва: Книжный дом Либроком, 2013. 352 с. ISBN 978-5-397-03453-1.
3. ГУЛЬГА, Елена, ШЕНДЕЛЬС, Евгения. *Грамматико-лексические поля в современном немецком языке*. Москва: Просвещение, 1969. 184 с.
4. НИКОРА, Елена. О ядре и периферии функционально-семантического поля аспектуальности в английском, русском, немецком и татарском языках. В: *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Изд-во Грамота, № 7 (18), часть 2, 2012, с. 155-158, ISSN 1997-2911.